

DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2020-257-1-27-31>

УДК 331.56.

ТРАНСФОРМАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

Зима О.Г., Афанасьєва О.М., Родіонов С.О., Кошарна В.В., Станкова А.О.

TRANSFORMATION OF THE GLOBAL POPULATION MIGRATION

Zyma O.G., Afanasieva O.M., Rodionov S.O., Kosharna V.V., Stankova A.O.

В роботі проаналізовано основні фактори, що мають вплив на міграційні потоки. В процесі трансграничних пересувань люди часто не втрачають своїх історичних коренів, колишньої культури, зв'язків з батьківщиною, з родичами і друзями, що мешкають в інших країнах, і не асимілюються повністю в новий соціум. Засвоюючи правила праці і побуту, елементи культури різних країн проживання, вони придбавають множинні національні, культурні і тому подібне референції і вибудовують гібридні ідентичності, які потім зазнають метаморфози у нащадків мігрантів. Це ще сильніше розцівчує палітру різноманітності, що привносить імміграцією. При цьому чимала частина мігрантів не прагнуть пустити корені в країнах призначення, не аффілюються з якою-небудь однією з них, так і залишаючись мандрівниками, космополітичними номадами, що орієнтуються на транснаціональні канони професійної діяльності і повсякденного життя. Відносно "текучих" мігрантів не працюють ні асиміляційна, ні мультикультуралістична моделі інтеграції, розраховані на поселенців. Це вимагає від приймаючих держав перегляду традиційних підходів до соціокультурної інкорпорації приїжджених, пошуку моделей, що поєднують принципи цивільної інтеграції і інтегралізму.

Складається нова географія міграції, що характеризується зрушенням людських потоків на глобальний Південь і їх регіоналізацією, тяжінням до інтеграційних платформ. Регіоналізація пересувань на Півдні диктує необхідність не лише розробки і здійснення державами імміграційної і інтеграційної політики, що розвиваються, але і розвитку субглобальних механізмів регулювання таких потоків. Більше того, формування нової моделі міграції вимагає конструювання адекватної цієї моделі архітектури глобального управління переміщеннями населення.

Ключові слова: населення, трансформаційні зміни, міграція, глобалізація, глобальна міграція

Вступ. Згідно з концепціями просторово-часового розвитку міграційних процесів (запропонованим американським географом В. Зелінським, європейськими соціологами Р. Скеддон, Х. Хаасом і ін.) В міру демографічної та соціально-

економічної модернізації суспільства здійснюється міграційний перехід: зростає територіальна мобільність населення, перетворюються її природа, види і спрямованість. Подібний теоретичний конструкт - в силу його спрямованості переважно до соціально-економічної детермінації міграційних процесів, в силу уявлення їх з позиції западоцентризму як послідовної зміни певного набору стадій - не може служити універсальним аналітичним інструментом. Проте ці обмеження не применшують головної цінності запропонованого конструкту, що полягає в системному баченні міграційних трансформацій.

Такий підхід допомагає скласти більш упорядковану, цілісну картину сучасних змін в транскордонних переміщеннях населення, що розцінюються деякими міграціологами як виникнення "нової міграції" [1, 2], або "нової мобільності" [3]. Розгляд сукупності зрушень в географії, динаміці, складі і формах міграції в більш широкому (виходить за рамки теорії модернізації) контексті суспільних змін спонукає інтерпретувати ці зрушення як починається трансформацію глобальної моделі людських пересувань.

Часто обидва терміни вживаються як синоніми. Проте вони нетотожні. "Територіальна (просторова, географічна) мобільність" представляється широким зонтичним поняттям, що вбирає в себе увесь комплекс пересувань людей: по-перше, міграційну активність, або власне міграцію в строгому, вузькому значенні слова; по-друге, - неміграційну рухливість населення.

Основними критеріями розділення людей, що переміщуються в інші держави, на мігрантів і немігрантів виступають тривалість і цілі таких пересувань. Згідно з рекомендаціями ООН 1998 р. по веденню статистики міжнародної міграції населення характерною ознакою останньою служить зміна країни звичайного проживання. Що переїжджають в іншу країну заради роботи, навчання, у пошуках притулку і тому подібне на

термін більше року вважаються довгостроковими мігрантами, на період від трьох місяців до року - короткостроковими. Нетривалі поїздки для відпочинку, розваг, відвідування друзів і родичів, у справах бізнесу, для лікування і релігійного паломництва не припускають зміни країни звичайного проживання і, відповідно, не відносяться до міграцій [4], а особи, що здійснюють такі пересування, вважаються мандрівниками або відвідувачами.

При цьому все частіше робляться спроби звузити значення поняття "міграція" або вивести його з наукового обороту. Недавна інструкція ООН по виміру міграції пропонує змінити дефініцію міжнародних мігрантів, обмеживши їх круг особами, що знаходяться більше року за межами країни звичайного проживання, мотивуючи це статистичними міркуваннями [5]. Американський антрополог Джоуля. Кохен і британський політолог І. Сиркеджи закликають і зовсім замінити слова "міграція" і "мігранти" термінами "мобільність" і "особи, що здійснюють переїзди" (movers) [6]. У цьому частково є резон: в політичному дискурсі і масовій свідомості міграція і мігранти нерідко асоціюються з тероризмом і злочинністю, руйнуванням звичного соціокультурного устрою, зростанням конкуренції в сферах зайнятості і соціальних послуг і тому подібне. Крім того, поняття і статистика міжнародних мігрантів, розроблені ООН ще в минулому столітті, не враховують характерні для нинішнього етапу множинні, тобто повторні, або циркуляційні, переміщення населення. Не відбиваються також міра завершеності і транснаціональний характер таких пересувань, час відсутності мігранта на батьківщині, кількість країн, де він мешкав, і тому подібне [6].

У цьому плані термін "мобільність" чисто теоретично набагато краще відбиває сучасну природу, динамізм і мінливість сучасних людських потоків. Проте з практичної точки зору пропонувані термінологічні реформи представляються передчасними, оскільки вступають в протиріччя з існуючою системою нормативних актів, що регулюють положення мігрантів трудящих (migrant workers), значна частина яких, що все збільшується, виїжджає на тимчасову, у тому числі сезонну, роботу. В той же час подібні ініціативи вказують на необхідність удосконалювати понятійний апарат міграції і мобільності і налагоджувати адекватний статистичний облік осіб, що здійснюють короткострокові переїзди.

Наш час називають "віком міграції" [7]. Існує безліч теорій (включаючи навіть дискусійні аналогії з біофізичними закономірностями осмосу), що виділяють різні причини і умови, які сприяють зростанню територіальної мобільності населення і масштабів його пересувань.

За таких умов можливо розглядати міграцію не тільки як часткове переміщення, а як глобальне явище, яке може призводити до різких економічних змін.

Аналіз основних досліджень та публікацій.

Численні дослідження тенденцій та специфіки міжнародних переміщень населення у своїх роботах висвітлювали такі науковці як В. П. Лешук, Л. О. Примостка, О. О. Чуб, О. І. Марчин, Д. Ю. Мамотенко, М. І. Пітюлич, Т. Ю. Ковач, Ю. І. Дем'ячук та інші.

Незважаючи на велике надбання публікацій, присвячених трансграничній міграції і мобільності населення, досі немає їх загальноприйнятих визначень. Що у свою чергу обертається різноманітністю уявлень про розвиток цих процесів.

Мета. Метою дослідження є визначення основних трансформацій потоків міграції серед населення.

Матеріали та результати дослідження. Дані про зростання таких "запасів" вихідців з інших країн створюють враження міграційної активності населення, що постійно підвищується. Проте якщо порівнюємо не абсолютні цифри, а темпи приросту чисельності приїжджиків, то побачимо, що в 10-і роки хвиля швидкого збільшення останніх пішла на спад. Темпи їх приросту майже всюди сповільнюються: у світі в цілому і більшості його регіонів, окрім Африки (2010-2015 рр.) і Європи (2015-2017 рр.), що опинилися в ці роки в епіцентрі потоків біженців.

Виняток становлять інтеграційні зони вільної або майже вільної міграції громадян держав, що входять в них, що зберігаються, в першу чергу в Європі. Притому що в 2017 р., за даними ООН, на глобальній Півночі питомий показник чисельності приїжджиків склав 12%, в Швеції він досяг 18, Австрії - 19, а Швейцарії - 30% [9]. Проте близькість рівня соціально-економічного розвитку подібних держав знижує мотивацію їх жителів до переселення.

Хоча оцінки чисельності мігрантів і їх долі в населенні світу, здійснені різними авторами і організаціями або ж одними і тими організаціями, але в різний час, не співпадають, - отримані результати уловлюють не лише дуже повільний, але і нелінійний характер зростання питомої чисельності приїжджиків, що переривається її падіннями в окремі періоди. Так, згідно з останніми оцінками Відділу народонаселення ООН, в нинішньому столітті в Західній Африці і Південній Азії триває зниження долі іммігрантів, що мешкають там, серед населення. Це означає відставання динаміки множення приїжджиків від динаміки зростання населення, що може вказувати не лише на деформований, асиметричний характер глобалізації [10], але і, враховуючи скорочення питомої ваги емігрантів, що одночасно відбувається там, в населенні цих територій, - на можливі тенденції до міграційної деглобалізації вказаних регіонів.

Ця тенденція відбиває не лише безпосередні наслідки глобальної рецесії і породжену нею нову нормальність з повільним і нестійким зростанням економіки. Вона заломлює і структурні зрушення, що стимулюють кризою, в тому, що стає все менш

трудомістким і господарському комплексі, що менш потребує приїжджої робочої сили.

Подібне відчутне зривання потоків в 2010-2015 рр. контрастує з виведенням доповідей ООН, Всесвітнього банку і МОМ про найвищий, кульмінаційний рівень сучасної міграції в порівнянні з показниками попередніх років. Проте воно не суперечить цьому виведенню, ґрунтованому на даних про піке накопиченої чисельності мігрантів. Адже чисельність приїжджих росте за рахунок позитивної нетто-міграції, яка може мати місце як при тих, що додаються, так і бідніючих нових потоках.

Хоча спад, що відбувається, в міграційній активності може виявитися лише чисто тимчасовим явищем, що спостерігалось і у віддаленому минулому, а не довгостроковим процесом, що сигналізує про затухаючу динаміку глобалізації міграційних процесів, демографічний прогноз ООН 2017 р. малює перспективи уповільненого зростання чисельності приїжджих. Він вказує на майбутнє стискування об'єму нетто-міграції в розвинені регіони: її коефіцієнт знизиться з 2.7 чоловік на тисячу жителів в нульові роки до 1.9 в десяти роки і до 1.8 в 2020-2050 рр. Показник міграційного припливу в Європу зменшиться з 2.4 до 1.4 і 1.2, в Північну Америку - з 3.9 до 3.2 і 2.8 відповідно [13]. Слабшаючий приріст "новоселів" може викликати переміщення у складі діаспор на користь другого і подальших поколінь мігрантів і до збільшення долі більше інтегрованих представників інокультурних співтовариств. Але одночасно - і більше фрустрованих, що порівнюють себе з місцевими жителями, а не із співвітчизниками, що залишилися на батьківщині. Це у свою чергу зажадає посилення уваги влади до інтеграційних заходів відносно нащадків уродженців інших держав.

Традиційно вважається, що головна магістраль міграційного руху спрямована з економічно менш розвиненого Півдня, що швидко нарощує населення, особливо його молодіжну когорту в Африці, - на розвиненішу Північ, що переживає демографічне старіння і вступаючий в смугу депопуляції. Дійсно, так було в нульові роки. Проте в другому десятилітті при збереженні за розвиненими регіонами колишньої ролі основного міграційного магніта в глобальному масштабі і ареалу концентрації найбільшого і все зростаючого числа приїжджих зі всього світу відбувається масштабне перекроювання географії людських потоків, що супроводжується їх диверсифікацією.

Як показують розрахунки Інституту ЄС по вивченню проблем безпеки (The European Union Institute for Security Studies), сучасні міграційні переміщення між країнами Півдні багатолюдніші і динамічніші, чим пересування з Півдня на Північ. Більше того, під впливом глобальної рецесії не лише звузилися потоки з Півдня на Північ, але і виникла інтенсивна зворотна течія.

Сучасна регіоналізація вписується в розроблену А. Портесом, Д. Мессі та ін. теорію міжнародних міграційних систем, які припускають відносно

масштабні і стійкі міграційні зв'язки між групами країн, частенько територіально близькими. Ці зв'язки сформувалися і формуються під дією історичних, культурних, політичних, економічних і демографічних чинників. Цей процес розгортається як в розвиненій частині світу, в першу чергу в Європі, так і в ареалі, що розвивається, але в останньому, особливо в Азії і Африці, йде найбільш інтенсивно. У Азії, Європі і Африці налічується в абсолютному вираженні найбільше міжнародних мігрантів, що народилися на тому ж континенті. Близьку картину майже дзеркально відтворюють і відносні показники.

Посиленню регіоналізації міграції на півночі сприяли розширення ЄС і активізація вільної міграції на території об'єднання. Крім того, із-за зниження попиту на іноземну робочу силу, загострення етнокультурних і політичних проблем, зростання терористичних і криміногенних загроз, посилення недавньої кризою біженства, розвинені країни, як відзначалося вище, обмежують прийом мігрантів з Півдня, перегороджує їм шлях у буквальному розумінні стінами із залізного дроту, як це, наприклад, роблять, наслідуючи американця, Угорщина, Австрія, Словенія, а також Болгарія. Подібна протекціоністська відповідь на негативні наслідки глобалізації надає регіоналізму на розвинених територіях миру оборонний характер. В той же час, ймовірно, подібне стримування натиску глобалізації - лише "проміжна зупинка" на шляху до подальшого розвитку цього процесу [8, 14-17].

Висновок. За результатами дослідження можна дійти до висновку що, початок третього тисячоліття відмічений глибокими змінами в структурі міграційних потоків і складі населення іноземного походження, а також в характері переміщень.

Географія людських потоків, що розширюється в умовах глобалізації, і диверсифікація їх маршрутів, що посилюється, по країнах результату і призначення спричиняють за собою наростання строкатості жителів приймаючих територій по державах походження, лінгвістичному, етнічному і конфесійному приладді.

Територіальна мобільність населення в цілому підвищується, проте цей процес носить різношвидкісний характер. На тлі помітного посилення неміграційної рухливості людей слабшають потоки довгострокових мігрантів, сповільнюється зростання їх чисельності, що вказує на зниження класичної міграційної активності. Приваблива для жителів Півдня Північ все щільніше закривається від них. А для тих, хто має можливість вільно або майже вільно переміщатися по ареалах з близькими умовами праці і життя, прийнятніше не класична довгострокова міграція з перспективою постійного поселення, а циркуляційні пересування, що не прив'язують їх до певної країни. Ймовірно, в новій моделі міграції роль її поселенських форм убаватиме.

Міграція набуває усе більш текучого, незавершеного характеру. З поширенням тимчасових і циркуляційних переміщень, що

відбуваються в першу чергу в розвинених регіонах, особливо в ЄС, виникають пограничні і гібридні форми пересувань, поєднуючі елементи короткострокової і довгострокової міграції, міграційної і неміграційної мобільності. Наростає різноманітність мігрантів і населення в цілому приймаючих країн. Розвиток цих процесів вимагає вдосконалення міграційної статистики, налагодження обліку короткострокових, циркуляційних і інших категорій "текучих" мігрантів, а також перегляду інтеграційної політики.

Література

- King R. Towards a New Map of European Migration. *International Journal of Population Geography*, 2002, no. 8(2), pp. 89-106.
- Engbersen G., Snel E., Boom J. "A Van Full of Poles": Liquid Migration from Central and Eastern Europe. A Continent Moving West? EU Enlargement and Labour Migration from Central and Eastern Europe. Black R., Engbersen G., Okólski M., Panfíru C., eds. Amsterdam, Amsterdam University Press, 2010, pp. 115-140.
- World Migration Report 2018. Geneva, IOM, 2017. 347 p.
- International Migration Report 2017. UN, 2017 (ST/ESA/SER.A/403). 30 p.
- Connecting with Emigrants: A Global Profile of Diasporas 2015. Paris, OECD, 2015. 456 p.
- International Migration Report 2017: Highlights. UN, 2017 (ST/ESA/SER.A/404). 31 p.
- Vertovec S. Super-diversity and Its Implications. *Ethnic and Racial Studies*, 2007, no. 30(6), pp. 1024-1054.
- International Migration Outlook 2017. Paris, OECD, 2017. 361 p.
- A Profile of Immigrant Populations in the 21st Century: Data from OECD Countries. Paris, OECD, 2008. 198 p.
- Indicators of Immigrant Integration 2015: Settling In. Paris, OECD, 2015. 344 p.
- Engbersen G., Snel E. Liquid Migration: Dynamic and Fluid Patterns of Post-accession Migration Flows. *Mobility in Transition. Migration Patterns after EU Enlargement*. Glorius B., Grabowska-Lusinska I., Kuvik A., eds. Amsterdam, Amsterdam University Press, 2013, pp. 21-40.
- Птащенко О. В. Рейтингування трудового потенціалу в умовах глобалізації / О. В. Птащенко // Науковий фаховий журнал «Вісник Київського національного університету технологій та дизайну, СЕРІЯ «ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ». – Київ, КНУТД, 2018. - № 5 (127), 2018. – С. 111-119
- Ptashchenko O. RANKING AS AN EFFECTIVE TOOL FOR QUALITY ASSURANCE OF LABOR POTENTIAL / O. Ptashchenko // Науковий фаховий журнал «Менеджмент» Київського національного університету технологій та дизайну. – 2018. - Issue 2 (28). – С. 87-98
- Птащенко О. В. Професійне навчання безробітних на сучасному ринку праці України як частина становлення брендингу освіти / О. В. Птащенко // Науковий фаховий журнал «Вісник Київського національного університету технологій та дизайну, Bulletin of the Kyiv National University of Technologies and Design». СЕРІЯ «ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ». – Київ, КНУТД, 2018. - № 1(119), 2018 – С. 8-16
- Резнікова Н.В. Перспективи формування нових центрів економічного зростання в умовах нової норми світової економіки як прояв незалежності / Н.В. Резнікова, О.А. Іващенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 11. – С. 5-9.
- Резнікова Н. Інноваційна модель розвитку національної економіки: оцінка стартових можливостей та засобів реалізації / Резнікова Н. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.academia.org.ua
- Резнікова Н.В. Поляризація й нерівномірність економічного розвитку як домінуюча ознака сучасного етапу глобалізації / Н.В. Резнікова, О.А. Іващенко // Інвестиції: практика та досвід. 2016. – №4 (лютий). – С.7-12.

References

- King R. Towards a New Map of European Migration. *International Journal of Population Geography*, 2002, no. 8(2), pp. 89-106.
- Engbersen G., Snel E., Boom J. "A Van Full of Poles": Liquid Migration from Central and Eastern Europe. A Continent Moving West? EU Enlargement and Labour Migration from Central and Eastern Europe. Black R., Engbersen G., Okólski M., Panfíru C., eds. Amsterdam, Amsterdam University Press, 2010, pp. 115-140.
- World Migration Report 2018. Geneva, IOM, 2017. 347 p.
- International Migration Report 2017. UN, 2017 (ST/ESA/SER.A/403). 30 p.
- Connecting with Emigrants: A Global Profile of Diasporas 2015. Paris, OECD, 2015. 456 p.
- International Migration Report 2017: Highlights. UN, 2017 (ST/ESA/SER.A/404). 31 p.
- Vertovec S. Super-diversity and Its Implications. *Ethnic and Racial Studies*, 2007, no. 30(6), pp. 1024-1054.
- International Migration Outlook 2017. Paris, OECD, 2017. 361 p.
- A Profile of Immigrant Populations in the 21st Century: Data from OECD Countries. Paris, OECD, 2008. 198 p.
- Indicators of Immigrant Integration 2015: Settling In. Paris, OECD, 2015. 344 p.
- Engbersen G., Snel E. Liquid Migration: Dynamic and Fluid Patterns of Post-accession Migration Flows. *Mobility in Transition. Migration Patterns after EU Enlargement*. Glorius B., Grabowska-Lusinska I., Kuvik A., eds. Amsterdam, Amsterdam University Press, 2013, pp. 21-40.
- Ptashchenko O. V. Peptynhuvannya trudovoho potentsialu v umovakh hlobalizatsiyi / O. V. Ptashchenko // Naukovyy fakhovyy zhurnal «Visnyk Kyivivs'koho natsional'noho universytetu tekhnolohiy ta dyzaynu, SERIYA «EKONOMICHNI NAUKY». – Kyiv, KNUTD, 2018. - № 5 (127), 2018. – S. 111-119
- Ptashchenko O. RANKING AS AN EFFECTIVE TOOL FOR QUALITY ASSURANCE OF LABOR POTENTIAL / O. Ptashchenko // Naukovyy fakhovyy zhurnal «Menedzhment» Kyivivs'koho natsional'noho universytetu tekhnolohiy ta dyzaynu. – 2018. - Issue 2 (28). – S. 87-98
- Ptashchenko O. V. Profesiynе navchannya bezrobitnykh na suchasnomu rynku pratsi Ukrayiny yak chastyna stanovlennya brendynhu osvity / O. V. Ptashchenko // Naukovyy fakhovyy zhurnal «Visnyk Kyivivs'koho natsional'noho universytetu tekhnolohiy ta dyzaynu, Bulletin of the Kyiv National University of Technologies and Design». SERIYA «EKONOMICHNI NAUKY». – Kyiv, KNUTD, 2018. - № 1(119), 2018 – S. 8-16
- Reznikova N.V. Perspektyvy formuvannya novykh tsentriv ekonomichnoho zrostannya v umovakh novoyi normy svitovoyi ekonomiky yak proyav nezalezhnosti / N.V. Reznikova, O.A. Ivashchenko // Investytsiyi: praktyka ta dosvid. – 2017. – № 11. – S. 5-9.

16. Ryeznikova N. Innovatsiynna model' rozvytku natsional'noyi ekonomiky: otsinka startovykh mozhlyvostey ta zasobiv realizatsiyi / Ryeznikova N. [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: www.academia.org.ua
17. Reznikova N.V. Polyaryzatsiya y nerivnomirnist' ekonomichnoho rozvytku yak dominuyucha oznaka suchasnoho etapu hlobalizatsiyi / N.V. Reznikova, O.A. Ivashchenko // Investytsiyi: praktyka ta dosvid. 2016. – №4 (lyuty). – S.7-12.

Зима А.Г., Афанасьєва Е.Н., Родионов С.О., Кошарная В.В., Станкова А.А. Трансформации глобальной миграции населения

В работе проанализированы основные факторы, оказывающие влияние на миграционные потоки.

В процессе трансграничных передвижений люди часто не теряют своих исторических корней, бывшей культуры, связей с родиной, с родственниками и друзьями, которые живут в других странах, и не ассимилируются полностью в новый социум. Усваивая правила труда и быта, элементы культуры разных стран проживания, они приобретают множественные национальные, культурные и т.п. референции и выстраивают гибридные идентичности, которые затем подвергаются метаморфозы у потомков мигрантов. Это еще сильнее расцвечивает палитру разнообразия, что привносится иммиграцией. При этом большая часть мигрантов не хотят пустить корни в странах, не аффилируются с какой-либо одной из них, так и оставаясь путешественниками, космополитическими номадами, ориентирующихся на транснациональные каноны профессиональной деятельности и повседневной жизни. В отношении "текущих" мигрантов не работают ни ассимиляционная, ни мультикультуралистична модели интеграции, рассчитанные на поселенцев. Это требует от принимающих государств пересмотра традиционных подходов к социокультурной инкорпорации приезжих, поиска моделей, сочетающих принципы гражданской интеграции и интеркультурализму.

Создается новая география миграции, характеризуется сдвигом людских потоков на глобальный Юг и их регионализацией, тяготением к интеграционным платформ. Регионализация передвижений на Юге диктует необходимость не только разработки и осуществления государствами иммиграционной и интеграционной политики развивающихся, но и развития субглобальных механизмов регулирования таких потоков. Более того, формирование новой модели миграции требует конструирования адекватной этой модели архитектуры глобального управления перемещениями населения.

Ключевые слова: население, трансформационные изменения, миграция, глобализация, глобальная миграция

Zyma O., Afanasieva O., Rodionov S., Kosharna V., Stankova A. Transformation of the global population migration

The main factors affecting migration flows are analyzed in the paper.

In the process of transboundary movements, people often do not lose their historical roots, former culture, ties with their homeland, with relatives and friends residing in other countries, and do not completely assimilate into the new society. By mastering the rules of work and life, the elements

of culture in different countries of residence, they acquire multiple national, cultural, and the like references and construct hybrid identities, which then undergo metamorphoses in migrant descendants. This is even more striking in the diversity palette brought about by immigration. However, many migrants do not seek to root in their destination countries, are not affiliated with any one of them, and remain travelers, cosmopolitan nomads who focus on transnational canons of professional activity and daily life. For "current" migrants, neither the assimilationist nor the multiculturalist models of settlement-based integration work. This requires the host states to review traditional approaches to the socio-cultural incorporation of newcomers, to search for models that combine the principles of civil integration and interculturalism.

The enlargement of migration in the north was facilitated by the enlargement of the EU and the activation of free migration within the union. In addition, because of lower demand for foreign labor, exacerbation of ethno-cultural and political problems, increasing terrorist and criminogenic threats, exacerbated by the recent refugee crisis, developed countries, as noted above, restrict migrants from entering the South, blocking their way of thinking, of iron wire, as is the case, for example, in imitation of the American, Hungary, Austria, Slovenia, and Bulgaria. Such a protectionist response to the negative effects of globalization makes defense in the developed territories of the world defensive. At the same time, it is likely that such a restraint on the onset of globalization is only an "intermediate stop" on the way to the further development of this process.

A new geography of migration is being developed, characterized by the shift of human flows to the global South and their regionalization, their attraction to integration platforms. The regionalization of movements in the South dictates the need not only for the development and implementation of developing immigration and integration policies by states, but also for the development of sub-global mechanisms for regulating such flows. Moreover, the formation of a new migration model requires the construction of an adequate global migration management architecture.

Keywords: population, transformational changes, migration, globalization, global migration

Зима Олександр Григорович – к.е.н., проф., кафедра туризму Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

e-mail: zima@hneu.edu.ua

Афанасьєва Олена Миколаївна – ст. викл. кафедри управління соціальними комунікаціями Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. e-mail: e.n.afanasieva@gmail.com

Родионов Сергій Олександрович – к.е.н., викладач кафедри економіки і маркетингу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. e-mail: rodionov89@gmail.com

Кошарна Валерія Вячеславівна – студентка III курсу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. e-mail: valeri0104@gmail.com

Станкова Анастасія Олександрівна – студентка I року навчання магістратури Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. e-mail: asyastankova66@gmail.com

Стаття подана 18.01.2020.

DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2020-257-1-32-39>

УДК 330.658.7

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ ТА ПОСТКОНФЛІКТНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Івченко Ю.А.

THEORETICAL PRINCIPLES OF ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY POTENTIAL UNDER HYBRID THREATS AND POST-CONFLICT TRANSFORMATION

Ivchenko Yu.A.

В статті досліджено умови пост конфліктної трансформації, що негативно впливає на функціонування підприємств, породжує нові загрози та виклики для них. Проаналізовано основні ризики та гібридні загрози для національної економічної безпеки. Визначено, що сьогодні вітчизняні підприємства свій розвиток та безпечне функціонування повинні пов'язувати тільки з забезпеченням економічної безпеки. Розглянуто сучасні підходи до розуміння економічної безпеки підприємства. Дослідження поняття потенціал економічної безпеки. Визначено теоретичні засади забезпечення потенціалу економічної безпеки підприємства в умовах гібридних загроз та постконфліктної трансформації.

Ключові слова: потенціал, економічний потенціал, економічна безпека, ресурси, трансформація, загрози, гібридні загрози.

Постановка проблеми. Сьогодні вітчизняні підприємства свій розвиток та безпечне функціонування повинні пов'язувати тільки з забезпеченням економічної безпеки. Зрозуміло, що ситуація, яка склалася на Сході України, негативно впливає на економічну безпеку підприємств, породжує нові загрози та виклики для них. Такі загрози та ризики застосовують на своє дослідження, визначення своєї природи задля забезпечення можливості підприємств реагувати на них та зберігати стан економічної безпеки. Роль економічної безпеки підприємства як економічної категорії особливо загострюється в умовах складних постконфліктних трансформацій, які є наслідком геополітичних криз. Але досвід дослідження постконфліктних трансформацій в Україні невеликий та майже відсутній. Такий досвід існує тільки в країнах, що мають або мали збройні конфлікти на своїй території (Грузія, Сирія, Лівія, країни колишньої Югославії та інші). Тому розкриття питання щодо забезпечення потенціалу економічної

безпеки в умовах постконфліктної трансформації є актуальним та потребує досліджень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Актуальність дослідження забезпечення потенціалу економічної безпеки викликає зацікавленість багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Дослідження наукових питань щодо економічної безпеки підприємства та окремих аспектів висвітлено в працях таких вітчизняних вчених: Г. В. Козаченко, Ю. С. Погорелова, Є. І. Овчаренка, Є. А. Івченка, З. Б. Живко, Є. М. Рудніченко, О. В. Ілляшенко, О. М. Ляшенко. Теоретичні підходи до визначення окремих аспектів потенціалу економічної безпеки досліджено в працях В. Г. Алькеми, С. М. Шкарлет, А. М. Штангрета, Г. І. Пушака, А. М. Пазєєвої.

Проте не можна стверджувати, що в економічній безпекології вирішено питання щодо забезпечення потенціалу економічної безпеки. Слід відзначити, що загальнотеоретичні й практичні аспекти забезпечення потенціалу економічної безпеки підприємства не є достатньо вивченими. Незавершеність та неповне розкриття в сучасних наукових працях зазначених питань потребує подальшого розвитку положень, які описують забезпечення потенціалу економічної безпеки підприємства.

Метою статті. Дослідження теоретичних засад забезпечення потенціалу економічної безпеки підприємства в умовах гібридних загроз та постконфліктної трансформації.

Матеріали і результати досліджень.

Економічна безпекологія, як галузь знань та науковий напрям активно нині розвивається. Велика кількість публікацій та захищених дисертацій, протягом останніх років, свідчить про інтерес науковців до проблематики з питань економічної безпеки. З початку 90 років ХХ століття однією з фундаментальних категорій у сучасній вітчизняній